

Stres ve Girişimcilik Niyeti: Bir Uygulama

M. Kürşad TİMUROĞLU*
Büşra YILMAZ**

Alınış Tarihi: 14 Haziran 2018

Kabul Tarihi: 26 Haziran 2019

Öz: Bu çalışmanın temel amacı stres ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm stres ve girişimcilik niyeti kavramlarının açıklandığı kuramsal çerçeveden oluşmaktadır. İkinci kısım ise araştırma kısmından oluşmuştur. Çalışmada stres ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişki açıklanmış, buna ek olarak öğrenciler üzerinde bir uygulama yapılmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 445 öğrenciye yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanmıştır. Sonuç olarak stres ile girişimcilik niyeti arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Stres, Girişimcilik Niyeti

Stress and Entrepreneurial Intention: An Application

Abstract: Basic aim of this study is to determine relations between stress and entrepreneurial intention. This study composed of two main parts. The first part consists of theoretical framework which explains the concepts of stress and entrepreneurial intention. The second one is devoted to empirical analysis. In this study, the relationship between stress and entrepreneurship is explained and besides a field research has been performed. In the application section of this study, a face-to-face survey was applied to 445 studied at faculty of economics and administrative sciences at Atatürk University. As a result of, it was observed a negative relationship between stress and entrepreneurial intention.

Keywords: Stress and Entrepreneurial Intention

I.Giriş

Günümüzde teknoloji hızlı bir gelişim göstermektedir. Gelişen teknoloji ile birlikte değişimler yaşanmaya başlamıştır. İşletmelerin yönetim şekillerini etkileyen bu değişimler rekabete yol açmıştır. Bu durum karşısında çalışanların hızlı hareket etmeleri çalışanları olumsuz yönde etkileyerek verimlilik düzeylerini düşürmüştür. Bilgi çağının da ön plana çıktığı bu dönemde bu değişime uyum sağlanmaya çalışılması ise stresin yoğun olarak yaşanmasına sebep olmuştur.

Stres, insan yaşamı devam ettikçe var olacak bir konudur. Günlük yaşantılar gözlemlendiğinde birçok bireyin stresle her an karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Olumlu ve olumsuz stresin etkilerinden uzak kalabilmek neredeyse imkânsız bir durumdur. İş başarıma düzeyinde bireyi motive ederek olumlu etkilerken başka bir bireyi korku, zaman baskısı gibi stresin unsurlarıyla etki altında bırakarak bireyin olumsuz tepkiler göstermesine neden olmaktadır.

* Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Girişimcilik niyeti, girişimciliğin ilk adımını oluşturmaktadır. Girişimcilik ruhu doğuştan var olabileceği gibi aile, çevre, eğitim gibi çeşitli faktörlerin de girişimcilik ruhunun gelişmesinde önem arz eden etkenler olduğu ifade edilmektedir. Literatürde potansiyel girişimci adayları olarak görülen üniversite öğrencileri üzerinde genelde çalışan bir konudur.

Bu çalışma, yukarıdaki ifadeler neticesinde stres ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Erzurum Atatürk Üniversitesi öğrencileri kapsamında yapılmıştır.

II. Stres

Stres, modern çağın görünmeyen bir hastalığı olarak nitelendirilse de aslında insan yaşamının bir parçası olarak tarih öncesi devirlerden bu yana var olduğu bilinen ve araştırmalara konu olan bir kavramdır (Rojas ve Kleiner, 2000: 103).

Kökene Latince “estrica” ve Fransızca “estrece” sözcüğü ile tanımlanan “stres”; 17. yüzyılda bela, keder, dert, üzüntü anlamlarında da yer bulmuş olup ve insanların huzuru, sağlığı için tehlike işareti, bir uyarı olarak algılanmıştır (Erdoğan vd. 2009: 448).

Günlük aktivitelerimizi incelediğimizde pek çok olay bizim stres kavramına yoğun bir şekilde maruz kaldığımızı ifade eder. Stres, sıklıkla ifade edilse bile pek fazla anlatılamamaktadır. Bir ifade edilen görüşe göre araştırmacı kadar stres kavramının tanımı vardır (Ersarı, 2010: 43).

Stres ile ilgili araştırmacıların yaptığı tanımlamalar şöyledir:

İlk defa 1930’lu yıllarda Hans Selye tarafından ortaya atılan stres kavramı, insanların aşırı baskı altında kaldıkları zaman verdikleri tepki olup, stresle başa çıkamadıklarında ve endişelendiklerinde stres yükselir. İş hayatının baskısı strese neden olur. Eğer stres aşırı, uzun süreli ve kronik ise bu durum endişe verici olarak tanımlanmıştır (Kushwaha, 2014: 470). Fizikçi Robert Hook’a göre “nesneye uygulanan dış güç olarak” tanımlanmıştır (Aydın, 2004: 51). Arthur’a göre stres, geçinilmesi zor insanlar, trafik, ailelerin stres karşısındaki tutumlarıyla birlikte genetik yapı, kültürel yapı, beklentiler, eğitim seviyesi gibi faktörler kurtulmanın mümkün olmadığını, etkisinin devam edeceği şeklinde tanımlanmıştır (Arthur, 1998: 16). Hamner ve Organ’a göre stres, organizmada bıraktığı etkinin üzüntü, yıpranma, gerilim, sinir bozuklukları gibi bireyin çevresel faktörlere yeteri kadar tepki gösterememesidir (Balcı, 2000: 1-2). Cüceloğlu’na göre stres, “bireyin bedensel ve zihinsel etkili uyumsuz koşullar nedeniyle vermiş mücadeledir” (Cüceloğlu, 1994: 321).

1960 yılı itibarıyla Lazarus stresi bireyin içinde var olduğu ortamda zorlu durumlarla karşılaştığında verdiği tepki olarak ifade etmiştir (Houghton vd., 2012: 221). 1974 yılında Hause “insanın alışıla gelen davranış kalıplarının yetersiz kaldığı hallerde ortaya çıkan tepki” olarak; 1976 yılında Mandler ise tehlikeli bir durum karşısında organizmanın verdiği tepki şeklinde tanımlanmıştır (Sippelle vd., 1977: 411-418). Hann 1984 yılında stresi insanın için de yaşadığı

ortamda baş edebilme gücünü aşan durumlarda kendini kötü hissettiği durum olarak ifade etmiştir (Balcıoğlu, 2005: 10).

Stres kavramını sadece negatif bir bakış açısıyla yorumlamak doğru değildir. Endişe verici anlamdaki stres bireye kendini kötü hissettiren, rahatlık ve güven verici düzeydeki stres birey tarafından faydalı olabilmektedir. Bireyin kendini geliştirmesinde katkı sağlamakta olup, hedefe doğru odaklanmasında yarar sağlamaktadır. Olumlu stres, iş yaşantısındaki tatmin ve moral değerlerinin pozitifliğini yansıtırken, olumsuz stres ise düşük moral ve tatminsizliği ifade eder (Keser, 2014: 14).

Stresin bireyler üzerindeki aniden gelişen etkiyi “genel uyum sendromu” ile ifade eden Selye, bu kavramlaştırmayı üç aşamada belirtmiştir. Bunlar “alarm, direnme ve tükenme” aşamalarıdır (Selye, 1985: 3-11). Alarm aşaması, tehdit edici veya zorlayıcı bir durumun algılanması, beynin vücudun çeşitli bölgelerine biyokimyasal bir mesaj göndermesine neden olur. Bu aşama ilk dönemi belirtir. Birey bu durumla karşılaştığında organizma şoka girer. Bu dönemde vücutta kan basıncı düşer ve kalp atışları hızlanır. Birey bu yaşadığı durumla ya savaşacak ya da kaçacaktır (Selye, 1974: 137-143). Direnme aşaması, birey bu aşamada strese karşı koyup bünyesini toparlamak adına mücadele edecektir. Yaşadığı rahatsızlıklar azalmakta olup, vücut direnç gösteriyorsa stresi yenebilir fakat sürekli gerilim halinde ise organizmayı zayıflatacaktır (Çınar, 2010: 104). Tükenme aşaması, birey bu aşamada alarm aşaması kadar güçlü olmayıp strese yenik düşecektir. Bireyin psikolojisinde ve fizyolojisinde izler bırakarak, ileri boyutlarda intihara kadar sürükleyecektir (Kabul, 2016: 9-10).

İş yerinde stres en zararlı fiziksel ve zihinsel tepki olarak tanımlanabilir. Bu kavram genellikle rekabet ile karıştırılır, ancak aynı değildirler. Rekabet bize daha fazla fiziksel, psikolojik enerji verip, yeni işler öğretip işimizde iyi olmamız için bizi motive eder. Rekabet bittiğinde kendimizi daha rahat ve memnun olmuş hissederiz. Küçük bir stres sorun oluşturmazken, rekabet; karşılanamayan iş taleplerine, gevşemeye, bitkinliğe ve strese dönüşmeye başlar. Kısacası, bu durum hastalığa ve başarısızlığa yol açar (Ciuceşcu ve Feraru, 2010: 30).

İş stresi, hem örgütteki bireyler hem de örgütün kendisi için başlıca bir problemdir (Leong vd., 1996: 1345). İş yaşamında ortaya çıkan stres kaynakları; işin yapısı (tehlike düzeyi, zaman yönetimi, belirsizlik, sorumluluk), rol çatışması (amir ve grup üyelerinin isteklerinin bireyde oluşturduğu zıtlık), mesleki yetersizlik, örgüt atmosferi (cihazlar, masa, sandalye, aydınlanma, ısı, gürültü), aşırı iş yükü, vardiyalı çalışma, kariyer engeli, iş güvenliği, yönetim tarzı olarak sıralanabilir (Yılmaz ve Ekici 2006: 32, Bayar, 2016: 34).

Rol; çalıştığı örgütte belirli statüye sahip kişilerin işgörenlerden beklediği ve istediği eylemler bütünüdür. Rol belirsizliği ise; işgörenin işiyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmamasıdır. Rol çatışması da; verilen görevin yapılabilmesi için örgütte yeteri kadar personelin bulunmamasıdır (Ceylan ve Ulutürk, 2006: 49). Son olarak birey-aile çatışması da; aile içerisinde alınan kararlarda fikirlerin uyuşmaması olarak ifade edilmektedir.

III. Girişimcilik Niyeti

Girişimci kavramı kökeni Latince intare kökünden gelen, İngilizce’de “enter-giriş” ve “pre-ilk” bu kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşan “entrepreneur- girişimci”, “ilk girişen, ilk başlayan” anlamına gelerek ifade edilmektedir (Korkmaz, 2000: 163). Girişimci ve girişimcilik kavramları, günümüzde birçok insan tarafından kullanılan tarih, sosyoloji, psikoloji gibi alanlarda bilim insanlarının çalıştığı konulardandır (Hebert ve Link, 1989: 49). Fakat bu kavramlar genel itibariyle iktisat ve işletme alanlarında değerlendirilmektedir. İktisat alanında girişimci, üretim faktörlerini (doğal kaynaklar, sermaye, emek, girişimci) bir araya getirerek, arz ve talebe cevap veren kişidir (Çiçek ve Durna, 2012: 18). İşletme alanında ise, yeni piyasayı, yeni ürünleri ve var olan şeylerin nasıl geliştirileceği konusunda faydalanmaktadır (Balkaya, 2017: 41).

Drucker’e göre girişimci, üretim faktörlerini daha büyük değer var edecek şekilde bir araya getiren, organizasyon, fırsat odaklı, önemli sorunları ihmal etmeyen kişidir. Girişimci aynı zamanda yeniliğe öncelik veren ve yönetmek için yönetsel süreçtir. Bu anlamda girişimcilik ise yeterli zamanı ayırarak, ekonomik riskleri göze alarak yeni bir değer yaratma süreci olarak ifade edilmektedir (Drucker, 1985: 13-25). Wenckers ve Thurik girişimciyi; belirsizlikle ilişkili riski üstlenen, finansal desteği tedarik eden, üretim faktörlerinin kullanımına karar veren bir yönetici olup, yenilikler için istekli insanları bir araya getiren kişidir (Wenckers ve Thurink, 1999: 31). Yine başka bir görüş bu kavramı; ülkenin ve dünyanın ekonomisini sürekli takip ederek yeni iş alanlarını keşfeden, bu durum için kaynaklarını (üretim faktörlerini) hedefini gerçekleştirmek adına kullanan kişi olarak tanımlanmaktadır (Kalkan, 2011: 191). Mokaya bu kavramı “büyüme odaklı ve kâr getiren bir girişim yaratma ve sürdürme yönünde kişisel risk alma isteği ve motivasyonu” olarak ifade etmiştir (Mokaya vd., 2012: 134).

Girişimciliğe yönlendiren düşünce, doğuştan gelen bazı özellikler kişiyi etkilemesi sonucunda meydana gelir (Örücü vd., 2007: 30). Doğal yeteneklerin ortaya çıkması için birçok önemli etken vardır. Bunlar; aile, arkadaşlar, toplumsal çevre, teknoloji gibi faktörlerdir (Kılıç vd., 2012: 426). Girişimci kişiliğin oluşmasında “ekonomik, psikolojik ve sosyolojik” faktörler de etkili olmuştur. Ekonomik; girişimcinin büyüdüğü ve içinde yaşadığı hayatı, sosyolojik; aile yapısı, yaşı, eğitimi psikolojik; kendine ilişkin düşünce yapısı, iş disiplini, işini benimsemesidir (Arslan, 2002: 3).

Girişimcilik niyetinden önce niyet kavramının ifade edilmesinde fayda vardır. Niyet; bir varlığa ulaşmak için bir yola, bireyin dikkatini belirli bir nesneye ya da amaca doğru yönlendiren bir zihin halidir (Bird, 1988: 442). Girişimcilik niyeti ise “yeni bir iş kurma yolundaki adanmışlık” olarak ifade edilmiştir (Sabuncu, 2017: 13). Yine bu kavram, bir bireyin kendi işini kurup yöneticisi olmasındaki gösterdiği çabalar yönündeki eylemlere bağlılığı olarak ifade edilmektedir. Bu faaliyet genellikle girişimci kişilerin arzu ve isteklerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında değerlendirilecek olursa

isteyerek ve niyet edilerek ortaya çıkan davranışı olarak ifade edilmiştir (Timuroğlu ve Çakır, 2014: 121).

Girişimcilik niyetini ifade etmede kullanılan ve bilinen üç model vardır. Birincisi; Shapero ve Sokol (1982)'un 'Girişimci Olay Modeli', ikincisi; Bird (1988)'in 'Girişimci Niyet Modeli', üçüncüsü; Ajzen (1991)'in 'Planlı Davranış Teorisi'dir (Fayolle ve Klandt, 2006: 79).

Shapero ve Sokol (1982) girişimci olay modeli; yeni bir iş kurma düşüncesini odak noktasına almıştır. Bu modele göre, birey kurmak istediği işi başlatıp başlatamayacağını, kendisi için uygun olup olmadığını değerlendirmekte ve fırsatlara göre risk alıp harekete geçmektedir (Schlaegel ve Koeing, 2014: 294).

Bird (1988) girişimci niyet modeli; bireyin girişimci olmaya yolundaki düşünceleri hakkında farklı bakış açıları içermektedir (Fayolle ve Linan, 2014: 665). Bu modele göre rasyonel, sebep-sonuç düşünme, yaşanan deneyimler, hedefler ve bireyin vizyon sahibi olması girişimci için bu ifade edilen faktörleri düşünüp analiz ettikten sonra girişimcilik niyeti faaliyete geçmektedir (Scheiner, 2009:10).

Ajzen (1991) planlı davranış modeli; kişinin bir davranışa karşı niyeti ne kadar olumlu ise davranışın gerçekleştirilme ihtimali de o derece yüksek olacaktır. Burada önemli olan davranıştır. Niyeti etkileyen unsurlar; tutum, kontrol ve öznel değerlerdir. Tutum; bir objeye, bir duruma karşı yaşadığı deneyimler sonucu ile birlikte kendi düşüncelerini değerlendirdikten sonra (sadece duygusal değil mantığa da dayalı) davranışa geçme öncesinde aldığı tavidir. Kontrol; belirli bir davranışa karar vermeden sonuçlarını düşünmeyi ifade eder. Öznel değerler ise davranış öncesi yaşanan sosyal baskıdır (Ajzen, 1991: 181).

IV. Stres ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi

İş stresi, örgütte herhangi bir konudan kaynaklanabilir. Bu durum etkinliğe ve verimliliğe etki etmektedir. Girişimcilik niyeti ise, birçok faktörden etkilenmekte olup ve bu faktörlerin neler olduğu bilinmesi girişimciliğe teşvik edilmesini kolaylaştırarak girişimci sayısını arttıracaktır. Araştırmacılar (Mc Grath, Gorgievski, Wincent ve Ortqvist, Kahn vd., Harris vd.,); bu kavramları farklı ifadelerle ele almış ve kavramlar arasındaki ilişkilere vurgu yapmışlardır.

Mc Grath (1976) örgütsel stresin kaynaklarını; görev kaynaklı (aşırı iş yükü, vardiyalı çalışma, çalışma şartları, ücret, zaman baskısı), fiziki çevre kaynaklı (aydınlık, gürültü, ofis koşulları), rol kaynaklı (belirsizlik, çatışma), bireysel kaynaklı (kişi-iş uyumu, kişilik, duygusal durum, dışlanma, motivasyon, kontrol odağı, demografik özellikler) olarak ifade etmiştir (Soysal, 2009: 336).

Gorgievski (2007) araştırmasında girişimcilerin çalıştıkları uzun saatler nedeniyle mesleki yaşamın ve kişisel fedakarlıkların baskın gelmesi sonucunda stres ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir. Girişimciler genel olarak iş ve özel yaşamın arasında bir denge kuramadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada

Gorgievski girişimcilerin yaşadığı stres faktörlerinin başında iş-aile çatışması geldiğini ifade etmiştir. Bunun nedeni ise girişimcilerin yoğun iş temposu karşısında uzun saatler çalışarak gösterdikleri kişisel fedakârlıktır. Bu durumun sonucunda da girişimcinin sahip olduğu örgütsel stresin; girişimcinin iş hayatını, özel hayatını ve hayat gelişimini negatif etkilediğini ifade etmiştir (Gorgievski, 2007: 111-114).

Wincent ve Örtqvist (2009) araştırmalarında rol stresi konusundaki literatürü gözden geçirerek ve bu yapının girişimcilik araştırmasına katkı sağlayacağını düşünerek kavramsal bir çerçeve oluşturmuşlardır. Psikolojik ve sosyolojik literatürün gözden geçirilmesine dayanarak, araştırma girişimci rolü stresine bir tür model ve sonuç önermektedir. Araştırmada girişimcilerin başarısızlığına neden olan stres faktörünün rol stresi olduğu ifade etmişlerdir. Belirsizlik ve rekabet dünyasında girişimcilerin bilinmeyen limanlara doğru bir şekilde mücadele ettikleri bilinmektedir. Rol stresinin, girişimcilerin söz konusu mücadelelerinden şüphe duymaya başladıklarında geri çekilme ile sonuçlanacak olumsuz bir etki oluşturmadığını belirtmişlerdir (Wincent ve Örtqvist, 2009: 1-22).

Kahn vd. (1964) araştırmalarında stres konusundaki literatürü incelediklerinde stresin boyutlarıyla a girişimciliğin bir etkileşim halinde olduğuna dikkat çekmişlerdir. Ne zaman girişimciliğe dair bir oluşum olsa stresin de devamında onu takip etmesinin kaçınılmaz bir durum olduğunu ifade etmişlerdir. Stresin boyutlarından; rol çatışması, rol belirsizliği ve rol stresinin girişimci kişinin üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Rol stresinin, her biri girişimci olma özelliği taşıyan, yenilik gerektiren, sınırlanan ya da karmaşık iş görevlerini içeren işlerde özellikle belirgin olduğunu belirtmişlerdir ve stresin genel anlamda girişimcilik konusunda zaman ve kaynakları kullanmada, bir işi zamanında yerine getirmede yükümlülüklerin arttığı sürede daha çok ortaya çıktığını gözlemlemişlerdir. (Kahn vd., 1964: 5).

Harris vd., (1999), çalışmasında beklentilerin ve davranış arasında tutarsızlıklar olduğunda girişimcinin stresin boyutlarında rol stresine maruz kaldığını ifade etmiştir (Harris vd., 1999: 447-455).

V. Metodoloji

A. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin stres düzeyleri ile girişimcilik niyetleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Aynı zamanda stresin alt boyutları olan öğrencilerin sıklıkla karşı karşıya kaldıkları rol stresi, rol belirsizliği, rol çatışması ve birey-aile çatışması ve girişimcilik niyeti arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmektir.

B. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Bu araştırmanın ana kütlesini Erzurum Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F.' de eğitim-öğretim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın 3. ve 4. Sınıf öğrenciler üzerinde yapılmasının nedeni yıllardır çözüme kavuşturulmayı

bekleyen işsizlik olgusundan en fazla etkilenen kesimin yine bu grup içerisinde yer alan bireylerden oluşmasıdır. Bu yönde araştırmanın örneklemini bu bireyler arasından seçilmiştir.

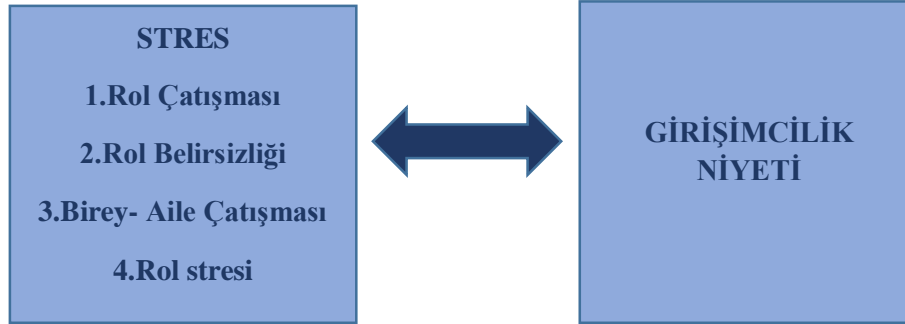
C. Araştırmada Kullanılan Ölçekler, Model ve Hipotezler

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket formundan yararlanılmıştır. Anketin birinci bölümünde demografik özelliklere yönelik sorulara, ikinci bölümünde öğrencilerin stres düzeylerini ölçmeye yönelik sorulara, üçüncü bölümde ise öğrencilerin girişimcilik niyetlerini ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. 5’li likert ölçeği (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmada yüz yüze anket yöntemi kullanılmış olup, araştırmaya dahil edilen anket sayısı 445’dir.

Tablo 1: Araştırmada Kullanılan Ölçekler

	Stres	Girişimcilik Niyeti
Soru Sayısı	29	6
Kullanılan Kaynak	Göknur Ersarı (2010)	Ensar Balkaya

Stresin ölçülmesinde Göknur Ersarı (2010)’da çalışmasında kullanmış olduğu stres ölçeği, Girişimcilik Niyeti’nin ölçülmesinde ise, Ensar Balkaya (2017)’de araştırmasında kullanmış olduğu girişimcilik niyeti ölçeği kullanılmıştır. Yukarıda ifade edilen bilgilere göre de aşağıdaki araştırma modeli ve hipotezler oluşturulmuştur.

Şekil 1: Araştırmanın Kavramsal Modeli

Şekilde ifade edildiği gibi araştırma modeli iki değişken üzerine kurulmuştur. Bu değişkenlerden ilki; stres olup, 4 alt boyutta ele alınmıştır. İkincisi ise; girişimcilik niyetidir. Modelden görüldüğü üzere stresin girişimcilik niyeti üzerinde ilişkisi olup olmadığını araştırmak amacıyla literatür dikkate alınarak bu model ortaya konulmuştur.

Hipotezler;

H₁: Öğrencilerin stres düzeyleri ile girişimcilik niyetleri arasında anlamlı ilişki vardır.

H₁₋₁: Öğrencilerin rol çatışmasından kaynaklanan stres düzeyleri ile girişimcilik niyetleri arasında anlamlı ilişki vardır.

H₁₋₂: Öğrencilerin rol belirsizliğinden kaynaklanan stres düzeyleri ile girişimcilik niyetleri arasında anlamlı ilişki vardır.

H₁₋₃: Öğrencilerin birey-aile çatışmasından kaynaklanan stres düzeyleri ile girişimcilik niyetleri arasında anlamlı ilişki vardır.

H₁₋₄: Öğrencilerin rol stresinden kaynaklanan stres düzeyleri ile girişimcilik niyetleri arasında anlamlı ilişki vardır.

D. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Tablo 2: Örneklem Karakteristikleri

Özellik		F	%
Genel		445	100
Cinsiyet	Kız	264	59,3
	Erkek	181	40,7
Yaş	20-23	374	84,0
	24-27	67	15,1
	28 ve üzeri	4	0,9
Bölümler	ÇEKO	73	16,4
	Ekonometri	53	11,9
	İktisat	99	22,2
	İşletme	141	31,7
	Kamu Yönetimi	56	12,6
	YBS	23	5,2
Sınıf	3	218	49,0
	4	227	51,0
Kardeş	Var	435	97,8
	Yok	10	2,2
Kardeş sayısı	0 (Kardeş yok)	9	2,0
	2	83	18,7
	3	154	34,6
	4	92	20,7
	5	48	10,8
	6	30	6,7
	7	12	2,7
	8	9	2,0
	9	5	1,1
	10	3	0,7

Kaçınıcı çocuk?	1	135	30,3
	2	156	35,1
	3	74	16,6
	4	44	9,9
	5	15	3,4
	6	8	1,8
	7	5	1,1
	8	4	0,9
	9	4	0,9
Ailede girişimci var mı?	Evet	125	28,1
	Hayır	320	71,9
Girişimcilik ders/kurs aldınız mı?	Evet	136	30,6
	Hayır	309	69,4

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri açısından incelendiğinde 445 kişilik örnek büyüklüğünün 264'ü kız, 181'i erkektir. Öğrencilerin %28,1'e denk gelen 125 kişinin ailesinde girişimci varken %71,9'una denk gelen 320 kişinin ailesinde girişimci yoktur. Girişimcilik dersi ve kursu alanlar %30,6'ya denk gelirken %69,4 kişinin de girişimcilik dersi ve kursu almadığı görülmektedir.

Çalışma, stres ve girişimcilik niyeti olarak iki boyutta ele alınmış olup stresin boyutları kendi arasında rol çatışması, rol belirsizliği, birey-aile çatışması, rol stresi olarak 4 boyuttan oluşmaktadır.

Tablo 3'de bu değişkenler itibariyle ankete katılanların strese yönelik aritmetik ortalamaları ve standart sapmalar kullanılarak ifade edilmiştir.

Tablo 3: Ankete Katılanların Strese Yönelik Algıları

STRES BOYUTLARI	Ortalama	Standart Sapma
Rol Çatışması	3,6643	,94604
1. Ayakta kalabilmem için gerekli olan kaynak ve araçlara sahibim.	3,9551	,97156
2. Çalışma yöntemi farklı olan arkadaş veya gruplarla beraber çalışmak zorundayım.	3,6090	1,22471
3. Yapmak zorunda olmadığım işlerle de ilgileniyorum.	3,7303	1,24086
4. Fakülte'deki kural ve politikalar işimi iyi yapmamı engellemektedir.	3,5169	1,31273
5. Fakülte arkadaşlarımızın, aramızda çatışmaya sebep olan istekleri olmaktadır.	3,5618	1,28886
6. Çok farklı derslerle ilgilenmek zorunda kalıyorum.	3,9506	1,14973
7. Öğrencilikle ilgili tarafların (aile, hoca, arkadaş gibi) hepsini aynı anda memnun edemiyorum.	3,8404	1,16022

Stres ve Girişimcilik Niyeti: Bir Uygulama

8. İnsan gücünün yapmaya yeterli olmadığı bir iş yapıyorum.	3,1506	1,52377
Rol Belirsizliği	3,2079	,94892
9. Öğrencilik amaçlarım açık ve net bir şekilde belirtilmemiştir.	3,2674	1,16362
10. Zamanımı nasıl kullanmam gerektiğini bilmiyorum.	2,9393	1,33167
11. Sorumluluklarımın ne olduğunu bilmiyorum.	2,9461	1,18046
12. Benden ne beklediğini tam olarak bilmiyorum.	3,2135	1,18997
13. Sahip olduğum yetkilerimi tam olarak bilmiyorum.	3,5348	1,07878
14. Üniversite hocaları ne yapmam gerektiğini açık ve net bir şekilde bana açıklamamaktadır.	3,6022	1,28101
Birey-Aile Çatışması	3,5652	1,21330
15. Öğrenciliğin yarattığı gerginlik ailevi sorumluluklarımı tam olarak yerine getirmemi zorlaştırmaktadır.	3,4022	1,05373
16. Öğrenciliğe ayırdığım süre ailevi sorumluluklarımı tam olarak yerine getirmemi zorlaştırmaktadır.	2,9191	,94807
Rol Stresi	3,5188	,76093
17. Performansımın nasıl değerlendirildiğini bilmiyorum.	2,8292	,94323
18. Okuduğum fakültenin statüsü düşüktür.	3,3258	,90264
19. Üniversite hocaları bazı öğrencileri ayırt edici şekilde davranmaktadır.	4,0180	1,26443
20. Fakültemde öğrenci-hoca değişikliği fazla olmaktadır.	2,8854	,92166
21. Başarılı olmam için daha fazla zamana ihtiyacım var.	4,0135	1,28743
22. Üniversitedeki politika ve yöntemler birbirleriyle uyumlu değildir.	3,9303	1,36794
23. İş yüküm çok fazladır.	3,7618	1,42433
24. Fakültemdeki bölümler arasında denge ve adalet yoktur.	3,8584	1,42696
25. Fakültem diğer fakültelere göre yetersizdir.	3,8000	1,49564
26. Fakültemde iş güvenliğine çok az önem verilir.	3,4315	1,10604
27. Tatil sürem çok kısadır.	3,6090	1,22471
28. Özel ve ailevi problemlerim, üzerimde baskı ve gerginliğe neden olmaktadır.	3,7303	1,24086
29. İklim koşulları ve aşırı iş yükü sağlık problemleri yaşamama sebep olmaktadır.	3,5169	1,31273
STRES	3,4978	,78974

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi stresin boyutları ortalaması 3,4978'dir. Stresin boyutları arasında en yüksek ortalamaya sahip olan 3,6643 ile rol çatışması olup en düşük olan ise 3,2079 ortalama ile rol belirsizliğidir.

Tablo 4: Ankete Katılanların Girişimcilik Niyetine Yönelik Algıları

GİRİŞİMCİLİK NİYETİ	Ortalama	S.S.
1.İleride bir gün kendi işimi kurabilirim.	3,8742	,84756
2.Gelecekte bir iş kurma konusunda kararlıyım.	2,4427	1,55658
3.Profesyonel olarak hedefim biri girişimci olmaktır.	3,2112	,89561
4.Ciddi anlamda kendi işimi kurmayı düşünüyorum.	3,2449	,89832
5.Kendi işimi kurmak ve devam ettirmek için elimden geleni yapacağım.	3,7573	,91014
6.Bir girişimci adayı olarak her şeyi yapmaya hazırım.	3,2607	,90763
GİRİŞİMCİLİK NİYETİ	3,2985	,81141

Tablo 5: Stres ve Girişimcilik Niyeti Ölçeklerinin Güvenilirlik Katsayıları

Ölçek	Cronbach's Alpha
Rol Çatışması	0,846
Rol Belirsizliği	0,839
Birey-Aile Çatışması	0,842
Rol Stresi	0,837
Stres	0,870
Girişimcilik Niyeti	0,876

Tablo 5'de görüldüğü üzere ölçeklere ilişkin cronbach alfa değerleri; stres ölçeği için 0,870, girişimcilik niyeti ölçeği için 0,876 olarak hesaplanmıştır. Ölçeklerin 0,80'den daha büyük bir değere sahip olmaları nedeniyle; ankette yer alan bütün ölçeklerin güvenilir olduğu görülmüştür.

Tablo 6: Değişkenler Arası İlişkileri Gösteren Korelasyon Tablosu

	Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5	6
1.Stres	3,4978	,78974	1					
2.G. Niyeti	3,2985	,81141	-,358**	1				
3.Rol Ç.	3,6643	,94604	,918**	-,296**	1			
4. Rol B.	3,2079	,94892	,826**	-,390**	,680**	1		
5.Birey-Aile Ç.	3,5652	1,21330	,864**	-,301**	,791**	,657**	1	
6.Rol Stresi	3,5188	,76093	,923**	-,367**	,799**	,760**	,749**	1

Stres ve girişimcilik niyetinin birbiriyle olan ilişkileri incelenmiş, değişkenler arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca veriler normal dağılıma uymadığı için korelasyon analizinde Spearman Sıra Korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Tablo 7: *Hipotez Sonuçları*

Hipotez	r	p-değeri	Karar
H ₁	-,358	P<0.05	Kabul
H ₁₋₁	-,296	P<0.05	Kabul
H ₁₋₂	-,390	P<0.05	Kabul
H ₁₋₃	-,301	P<0.05	Kabul
H ₁₋₄	-,367	P<0.05	Kabul

VI. Sonuç

Bu çalışmanın amacı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin stres ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Bunun yanı sıra bu çalışmanın diğer amaçları arasında girişimcilik niyeti ile stres ölçeğinin alt boyutları olan rol çatışması, rol belirsizliği, birey-aile çatışması, rol stresi arasındaki ilişkiyi tespit etmek bulunmaktadır.

Araştırma için belirlenen 5 hipotezden 5'i de desteklenmiştir. Bu kapsamda kavramsal modelin iki değişkeninin arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin stres düzeylerinde birey-aile çatışmalarının -,390 ve rol stresinin -,367 çıkması sonucunda bireylerin girişimcilik niyetlerini azalttığı görülmektedir. Ailelerin maddi-manevi destek olmaları, potansiyel girişimci adayı olan öğrencilerin beklentilerini ve davranışlarını tutarlı bir şekilde devam ettirmeleri stres durumlarını azaltarak girişimciliğe daha olumlu bakmalarını sağlayacaktır.

Ülkemizde girişimcilik niyetine sahip bireylerin fazla olmadığı gibi belli bir eğitim düzeyine erişmiş bireylerin de çok da başarı gösteremedikleri bilinen bir durumdur. Bilginin daha çok ön plana çıktığı bu dönemde girişimci adayı olan kadın ve erkeğin eğitimi daha çok önemsedikleri gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda potansiyel girişimci adayı olarak üniversite öğrencilerine fakültelerinde girişimciliğe yönelik derslerin verilmesi, girişimcilik düşüncesine yatkın olanların çeşitli kurslarla desteklenerek girişimcilik niyetlerinde artış beklenmektedir.

Bu araştırmanın sonucu örneklem büyüklüğü çerçevesinde sınırlandırılarak değerlendirilmelidir. Ana kütle bir üniversitenin bu konuya yakın olarak görülen öğrencilerini kapsamaktadır. Konuyla ilgilenen araştırmacıların farklı katılımcılar üzerinde araştırmalarını yapmaları önerilmektedir. Uygulama alanı olarak farklı yerlerde yapılarak çalışmanın genellenebilirliği sağlanabilir. Genel olarak bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Ajzen, I. (1991), “The Theory of Planned Behavior”, *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, ss.179-211.
- Arslan, K. (2002), “Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 3(2), ss.1-11.
- Arthur, R. (1998), “Stres Yönetimi”, İngilizce’den çeviren: Şahin Cüceloğlu, Sistem Kitabevi, Ankara.
- Aydın, Ş. (2004), “Örgütsel Stres Yönetimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), ss.51.
- Balcı, A. (2000), “Öğretim Elemanının İş Stresi Kuram ve Uygulama”, Nobel Dağıtım, Ankara.
- Balcıoğlu, İ. (2005), “Stres Kavramı ve Tarihsel Gelişimi”, *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Medikal Açından Stres ve Çareleri Sempozyum Dizisi*, 47, ss.10.
- Balkaya, E. (2017), “Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi: TRA1 Bölgesi Örneği”, *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- Bayar, H.T. (2016), “İş Tatmininin ve İş Stresinin Araştırma Görevlileri Üzerinde İncelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- Bird, B. (1988), “Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention”, *Academy of management Review*, 13(3), ss.442-453.
- Ceylan, A. ULUTÜRK, Y.H. (2006), “Rol Belirsizliği, Rol Çatışması, İş Tatmini ve Performans Arasındaki İlişkiler”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 7(1), ss.48-58.
- Ciucescu, N. Feraru, A. (2010), “Stress at The Workplace”, *Sibiu Alma Mater University Journals – Series C. Social Sciences*, 3(2), ss.30.
- Cüceloğlu, D. (1994), “İnsan ve Davranışı”, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çınar, O. (2010), “Eğitim ve Sağlık Alanı Çalışanlarının İş Stresi Düzeyleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), ss.103.
- Çiçek, R. Durna, U. (2012), “Meslek İdealleri ve Girişimcilik Niyetleri”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), ss.18.
- Drucker, P.F. (1985), “Innovation and Entrepreneurship”, *Practice and Principles*, London: Heinemann, ss.13-25.
- Erdoğan, T. Ünsar, S. ve Süt, N. (2009), “Stresin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri: Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 14(2), ss.447-461.
- Ersarı, G. (2010), “İş Gören Motivasyonunda Algılanan Stres Düzeyinin ve Stres Yönetim Tekniklerinin Rolü- Banka Çalışanları Üzerinde Bir Uygulama”, *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.

- Fayolle, A. Klandt, H. (2006), "International Entrepreneurship Education", UK: Edward Elgar Publishing, ss.79.
- Fayolle, A. Linan, F. (2014), "The Future of Research on Entrepreneurial Intentions", *Journal of Business Research*, 67(5), ss.663-666.
- Gorgievski, M. Antonio, J. Leon, M. (2007), "Psychology of Entrepreneurship: Research and Education", National University of Distance Education, ss.111-114.
- Hebert, R. F., Link, A. N. (1989), " In Search of The Meaning of Entrepreneurship", *Small Business Economics*, 1, ss.39-49.
- Houghton, J.D. Wu, J. Godwin, J.L. Neck, C.P. Manz, C.C. (2012), "Effective Stress Management: A Model of Emotional Intelligence, Self-Leadership, and Student Stress Coping", *Journal of Management Education*, 36(2), ss.221.
- Kabul, M. (2016), "Çalışanların Örgütsel Stres Kaynakları ve Stresle Başa Çıkma Yöntemleri", Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Kalkan, A. (2011), "Kişisel Tutum, Öznel Norm ve Algılanan Davranış Kontrolünün Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(14), ss.190.
- Keser, A. (2014), "İş Stresi Kaynakları", Salmat Basım Yayıncılık, Ankara.
- Kılıç, R. Keklik, B. Çalış, B. (2012), "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi Dergisi, 17(2), ss.426.
- Korkmaz, S. (2000), "Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 18(1), ss.163.
- Kushwaha, S. (2014), "Stress Management At Workplace", *Global Journal of Finance and Management*, 6(5), ss.469-472.
- Leong, C.S. Furnham, A. Cooper, C.L. (1996), "The Moderating Effect of Organizational Commitment on the Occupational Stress Outcome Relationship", 49(10), ss.1345.
- Mokaya, S.M. Namusonge, M. ve Sikalieh, D. (2012), "The Concept of Entrepreneurship; in Pursuit of a Universally acceptable Definition", *International Journal of Arts and Commerce*, Cilt No: 1(6), ss.134.
- Örücü, E. Kılıç, R. Yılmaz, Ö. (2007) "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Faktörlerin Etkisi", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2), ss.27-47.
- Rojas, V. M. ve Kleiner, B. H. (2000), "The Art and Science of Effective Stress Management", *Management Research News*, 23(7/8), ss.103-106.

- Sabuncu, R.G. (2017), “Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetleri ve Çevresel Tutumlarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma”, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Scheiner, C.W. (2009), “Fundamental Determinants of Entrepreneurial Behaviour”, Germany: Gabler, ss.10.
- Schlaegel, C. Koenig, M. (2014), “Determinants of Entrepreneurial Intent: A Meta-Analytic Test and Integration of Competing Models”, Entrepreneurship Theory and Practice, 38(2), ss.291-332.
- Selye, H. (1974), “Stress Without Distress”, Newyork
- Selye, H. (1985), “The Nature of Stress”, Basal Facts 7, ss. 3–11.
- Sippelle, R.C, Ascough, J.C. Detrio, D.M. (1977), “Neuroticism, Extroversion and Response to Stress”, Behaviour Research and Therapy, 15, ss. 411-418.
- Soysal, A. (2009), “Farklı Sektörlerde Çalışan İşgörenlerde Örgütsel Stres Kaynakları: Kahramanmaraş ve Gaziantep’te Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(2), ss.336.
- Timuroğlu, K. ve Çakır, S. (2014), “Girişimcilerin Yeni Bir Girişim Yapma Niyetlerinin Risk Alma Eğilimi ile İlişkisi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 16(2), ss.119-136.
- Yılmaz, A. Ekici, S. (2006), “Örgütsel Yaşamda Kamu Çalışanlarının Örgütsel Stres Kaynakları Üzerine Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(1), ss.32.
- Wennekers, S. Thurik, R. (1999), “Linking Entrepreneurship and Economic Growth”, Small Business Economics, 13(1), ss.27-56.
- Wincent, J. Ortqvist, D. (2009), “Role Stress and Entrepreneurship Research”, Int Entrep Manag, 5, ss.1-22.